

მდგრადი განვითარების მიზანი 10: უთანასწორობის შემცირება ქვეყნებში და ქვეყნებს შორის.

შინაარსი

მდგრადი განვითარების მიზანი 10: უთანასწორობის შემცირება ქვეყნებში და ქვეყნებს შორის. 1

რაში მდგომარეობს მიზნის არსი.....	1
ქვემიზნები მიზნისთვის „უთანასწორობის შემცირება“:.....	2
ფაქტები და მონაცემები:.....	3
ტერმინები	4
რატომ არის მიზნის „უთანასწორობის შემცირება“ აღსრულება მნიშვნელოვანი?.....	5
რაში გამოიხატება უთანასწორობა?.....	5
როგორ გავზომოთ უთანასწორობა?	6
შემოსავლების უთანაბრობის გაკლება ქვეყნების სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობაზე	7
როგორ გავუმკლავდეთ დისკრიმინაციას?.....	9
რისი გაკეთება შეგვიძლია?	10
რისი გაკეთება შემიძლია?.....	11
გამოყენებული ლიტერატურა:	11
ქვიზი (სწორი პასუხები გამწვანებულია)	¡Error! Marcador no definido.

რაში მდგომარეობს მიზნის არსი

შეამციროს უთანასწორობა როგორც ქვეყნის ფარგლებში არსებული, ისე - ქვეყნებს შორის

საერთაშორისო საზოგადოებამ მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგა ადამიანების სიღარიბისგან დასახსნელად. ეკონომიკურად ყველაზე სუსტი სახელმწიფოები – ყველაზე ნაკლებად განვითარებული ქვეყნები, შიდა კონტინენტური მდებარეობის, ისე როგორც მცირე კუნძულოვანი ქვეყნები გზას იკვალავენ სიღარიბის შემცირებისკენ. ამასთან, უთანასწორობა შენარჩუნებულია და დიდი განსხვავებები რჩება ჯანდაცვის და განათლების სერვისების ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით, რაც საბაზისო მოთხოვნაა და მისი არქონა, ან სისუსტე შემდგომ სხვა ყველა დანარჩენი უთანასწორობის განმაპირობებელია.

იზრდება კონსენსუსი, რომ ეკონომიკური ზრდა საკმარისი არაა სიღარიბის შემცირებისთვის, თუ იგი არაინკლუზიურია და არ მოიცავს მდგრადი განვითარების შემდეგ სამ განზომილებას:

ეკონომიკურ, სოციალურ და გარემოსთან დაკავშირებულ საკითხებს. საბედნიეროდ, შემოსავლების უთანასწორობა შემცირდა როგორც ქვეყნებს შორის, ისე ქვეყნის შიგნით. ამჟამინდელი მონაცემებით, 94 ქვეყნიდან 60 ქვეყანაში ერთ სულ მოსახლეზე შემოსავალი უფრო სწრაფად გაიზარდა, ვიდრე მთლიანი ეროვნული საშუალო. ამასთანავე, მიღწეული იქნა პროგრესი განვითარებადი ქვეყნებიდან ექსპორტის ხელშესაწყობად.

იმისათვის, რათა შემცირდეს უთანასწორობა, პოლიტიკა უნდა იყოს უნივერსალური, რომლებითაც ყურადღება მიექცევა ღარიბი და მარგინალიზებული მოსახლეობის საჭიროებებს. იმისათვის, რათა გაიზარდოს განვითარებადი ქვეყნების წილი საერთაშორისო სავალუტო ფონდში საჭიროა, ყურადღება მიექცეს დაუბეგრავი საქონლის მიმოქცევის ზრდას და განვითარებადი ქვეყნებიდან ექსპორტის გაძლიერების მხარდაჭერას. ამასთან, ტექნოლოგიების განვითარებას შეუძლია, შეამციროს მიგრანტი დასაქმებულებისათვის ფულის გადარიცხვის ღირებულება.

შემოსავლების უთანასწორობამ ეკონომისტთა ყურადღება გასული საუკუნის 60-იან წლებში მიიპყრო და მას შემდეგ ის აქტუალურობას არ კარგავს. შემოსავლების უთანასწორობას მიყვავართ სიღარიბის დონის ზრდასთან, რაც თავისი არსით უკვე ცუდის მომასწავებელია. სიღარიბის გაღრმავება იღებს კომპლექსურ ხასიათს და მოიცავს საზოგადოების თითქმის ყველა სფეროს.

შემოსავლების უთანაბრობის კომპლექსურობა იმაზე მიგვანიშნებს, რომ მისი ზრდა გავლენას ახდენს განათლების დონეზე, ჯამრთელობის დონეზე, კრიმინალზე და ქვეყნის განვითარებაზე. მოგეხსენებათ დაბალი შემოსავლების მქონე ოჯახი ნაკლებად ორიენტირებულია განათლებაზე, რაც მომავალში დიდ ზიანს აყენებს ქვეყნის ადამიანურ კაპიტალს.

მსგავსად შეგვიძლია ვიმსჯელოთ უთანასწორობაზე და ჯანდაცვაზე - დაბალი შემოსავლების გამო ადამიანები ნაკლებად ორიენტირებულნი არიან დაიცვან ჰიგიენური ნორმები და გაუფრთხილდნენ ჯამრთელობას, ეს კი თავის მხრივ სხვადასხვა დაავადების გამომწვევი მიზეზია, რომელიც საფრთხეს უქმნის ქვეყნის და შემდგომ მსოფლიო ჯანდაცვას.

კრიმინალის დონე ქვეყანაში - დიდწილად გამოწვეულია შემოსავლების უთანასწორობის ზრდით. კვლევებმა აჩვენა, რომ როდესაც სიღარიბის დონე მაღალია და ქვეყნის მოსახლეობის 10% ფლობს იგივეს, ან ბევრად მეტს, რასაც დარჩენილი მოსახლეობის 90%, კრიმინალის დონე ასეთ ქვეყანაში განუზომლად მაღალია.

ყოველივე ზემოთ თქმულიდან კარგად ჩანს, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია შემოსავლების უთანაბრობის შესამცირებლად მიზანმიმართული პოლიტიკის წარმოება, რაც ქვეყნის ინკლუზიური ეკონომიკური და სოციალური განვითარებისთვის იქნება მნიშვნელოვანი.

ქვემოწინები მიზნისთვის „უთანასწორობის შემცირება“:

- 2030 წლისთვის მოსახლეობის ქვედა 40%-ის შემოსავლის ზრდის თანდათანობით მიღწევა და შენარჩუნება საშუალო ეროვნულ განაკვეთზე მაღალი განაკვეთით.
- 2030 წლისთვის ყველა ადამიანის გაძლიერება და სოციალური, ეკონომიკური და პოლიტიკური ჩართულობის ხელშეწყობა, მიუხედავად ასაკის, სქესის, შეზღუდული

შესაძლებლობების, რასის, ეთნიკური წარმომავლობის, რელიგიის ან ეკონომიკური თუ სხვა სტატუსისა.

- თანასწორი შესაძლებლობების უზრუნველყოფა და შედეგების მხრივ უთანასწორობის შემცირება, მათ შორის დისკრიმინაციული კანონების, პოლიტიკისა და პრაქტიკის აღმოფხვრით და ამ თვალსაზრისით სათანადო კანონმდებლობის, პოლიტიკისა და ქმედების ხელშეწყობით
- პოლიტიკის, განსაკუთრებით კი ფისკალური, სახელფასო და სოციალური დაცვის პოლიტიკის შემოღება და თანდათანობით მეტი თანასწორობის მიღწევა.
- გლობალური ფინანსური ბაზრებისა და ინსტიტუტების რეგულირებისა და მონიტორინგის გაუმჯობესება და ამ რეგულაციების დანერგვის გაძლიერება.
- გლობალური საერთაშორისო ეკონომიკური და საფინანსო ინსტიტუტების გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში განვითარებადი ქვეყნების ჩართულობის ზრდის უზრუნველყოფა, უფრო ეფექტური, სანდო, ანგარიშვალდებული და ლეგიტიმური ინსტიტუტების ფორმირების მიზნით.
- ადამიანების მოწესრიგებული, უსაფრთხო, რეგულარული და პასუხისმგებლობით აღსავსე მიგრაციის და მობილობის ხელშეწყობა, მათ შორის დაგეგმილი და კარგად მართული მიგრაციის პოლიტიკის განხორციელების მეშვეობით.
- მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის შეთანხმებების შესაბამისად, განვითარებადი ქვეყნებისადმი, მეტწილად კი ნაკლებად განვითარებული ქვეყნებისადმი, განსაკუთრებული და განსხვავებული მოპყრობის პრინციპის დამკვიდრება
- განვითარების სფეროში ოფიციალური დახმარების და ფინანსური ნაკადების, მათ შორის პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების, წახალისება ისეთი ქვეყნებისთვის, რომლებსაც ეს ყველაზე მეტად სჭირდებათ, კერძოდ, სუსტად განვითარებული ქვეყნებისთვის, აფრიკის სახელმწიფოებისთვის, მცირე კუნძულოვანი განვითარებადი ქვეყნებისთვის და ზღვაში გასასვლელის არმქონე, შიდაკონტინენტური მდენარეობის მქონე ქვეყნებისთვის, მათი ეროვნული გეგმების და პროგრამების მიხედვით.
- 2030 წლისთვის მიგრანტთა გადარიცხვების ტრანზაქციის ხარჯების 3 პროცენტზე ნაკლებამდე შემცირება და 5 პროცენტზე მაღალი ხარჯების მქონე გადარიცხვების კორიდორების აღმოფხვრა.

ფაქტები და მონაცემები:

- ✓ მონაცემები განვითარებადი ქვეყნებიდან აჩვენებს, რომ მოსახლეობის უღარიბესი 20 პროცენტის ბავშვები ხუთ წლამდე ასაკობრივ ჯგუფში ჯერ კიდევ სამჯერ უფრო ხშირად იღუპებიან, ვიდრე ბავშვები, რომლებიც უმდიდრეს კვინტილს მიეკუთვნებიან.
- ✓ აღსანიშნავია, რომ გლობალურ დონეზე სოციალური დაცვის სისტემები მნიშვნელოვნად გაფართოვდა, მაგრამ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებს საშუალოზე ხუთჯერ უფრო ხშირად აღენიშნებათ მძიმე ჯანმრთელობის მდგომარეობა.
- ✓ დედათა სიკვდილიანობის შემცირების მიუხედავად, უმეტეს განვითარებად ქვეყნებში, სოფლად მცხოვრები ქალები მაინც სამჯერ უფრო ხშირად იღუპებიან მშობიარობისას, ვიდრე ურბანულ ცენტრებში მცხოვრები ქალები.
- ✓ ოჯახებს შორის სხვაობებს შემთხვევების 30 %-ში შემოსავლების უთანასწორობა განაპირობებს, მათ შორის ქალებსა და მამაკაცებს შორის. ასევე ქალები მამაკაცებზე ხშირად ცხოვრობენ შინამეურნეობებში საშუალო შემოსავალით 50%-ზე დაბლა.

- ✓ ერთ მილიარდ შეზღუდულ შესაძლებლობის მქონე პირთა 80% განვითარებად ქვეყნებში ცხოვრობს.
- ✓ ათიდან ერთი ბავშვს აქვს სხვადასხვა სიმძიმის შეზღუდული შესაძლებლობები.
- ✓ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა მხოლოდ 28 პროცენტს აქვს წვდომა სოციალურ დახმარებაზე გლობალურად და მხოლოდ 1 პროცენტს - დაბალი შემოსავლის მქონე ქვეყნებში.
- ✓ 2010-2017 წლებში პანდემიამდე 84 ქვეყნიდან 38-ში შემოსავლებზე უთანასწორობის მხრივ მდგომარეობა გაუმჯობესდა და იკლო ჯინის ინდექსმა
- ✓ გლობალურმა ეკონომიკურმა რეცესიამ შეამცირა განვითარებული ქვეყნების დახმარებები, რომლებიც განვითარებადი ქვეყნებისთვისაა განკუთვნილი. თუ 2017 წელს 420 მილიარდი იყო დახმარების მოცულობა, უკვე 2018 წელს 271 მილიარდ აშშ დოლარამდე შემცირდა.
- ✓ პანდემიამ ყველაზე მძიმე გავლენა იქონია მოწყვლად ჯგუფებზე - ხანდაზმულებზე, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებზე, ბავშვებზე, ქალებზე, მიგრანტებზე, ლტოლვილებსა და იძულებით ადგილნაცვალ პირებზე.
- ✓ ქვეყნების 54% აქვს მიგრანტების დახმარებაზე ორიენტირებული სპეციალური პოლიტიკა შემუშავებული
- ✓ ყოველი 10-დან 2 აცხადებს რომ საკუთარ თავზე აქვს გამოცდილი დისკრიმინაცია სულ მცირე ერთი მიმართულებით, რასაც აწესებს საერთაშორისო სამართალი, კერძოდ, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია
- ✓ 1960 წელს მსოფლიო მოსახლეობის ყველაზე მდიდართა 20%-ს ჰქონდა 30-ჯერ მეტი შემოსავალი ვიდრე სხვა ფენებს.
- ✓ უმდიდრეს 1% აქვს ორჯერ მეტი სიმდიდრე, ვიდრე 6,9 მილიარდ ადამიანს მსოფლიოში.
- ✓ მსოფლიო მოსახლეობის ნახევარზე მეტს 5,5\$-ზე ნაკლები შემოსავალი აქვს დღეში.
- ✓ მდიდრების შემოსავლის ყოველი დოლარი მხოლოდ 4 ცენტით იბეგრება, ისინი ირიდებენ გადასახადების 30% -ს.
- ✓ პანდემიამდე ყოველდღიურად 258 მილიონი ბავშვი ვერ მიდიოდა სკოლაში სიღარიბის გამო, 100 ბიჭზე 121 გოგო მოდის.
- ✓ ყოველ დღე 10000 ადამიანი ჯანდაცვაზე ხელმისაწვდომობის არქონის გამო იღუპება, ხოლო 100 მლნ. ყოველწლიურად ჯანდაცვის ხარჯების გამო უკიდურეს სიღარიბეში ვარდება.
- ✓ ქალები მსოფლიოს სიმდიდრის 50%-ით ნაკლებს ფლობენ, ხოლო ქალთა აუნაზღაურებელი შრომა 10 ტრილიონ აშშ დოლარად არის შეფასებული.

ტერმინები

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია - საერთაშორისო აქტი, მიღებული 1948 წლის 10 დეკემბერს გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ. დეკლარაციაში გამოცხადებულია პიროვნების ძირითადი უფლებები.

ჯინის ინდექსი მსოფლიო ბანკის მიერ შემოსავლების უთანაბრობის დონის საზომია. ის 0-სა და 1-ს შორის მერყეობს. კოეფიციენტი 0 აღნიშნავს, რომ უთანაბრობა არ არსებობს, 1 კი მაქსიმალურ მნიშვნელობას ასახავს. თუ ჯინის კოეფიციენტს 100-ზე გავამრავლებთ მივიღებთ ჯინის ინდექსს

მინიმალური სასურსათო კალათა არის კვების პროდუქტების განსაზღვრული ნორმატიული კალათა, რომელიც შეიცავს შრომისუნარიანი ასაკის მამაკაცის ნორმალური სიცოცხლისა და შრომისუნარიანობისათვის ფიზიოლოგიურად აუცილებელი საკვების რაოდენობას, მისი შემადგენელი ელემენტების (ცილების, ცხიმების და ნახშირწყლების) და კალორიულობის მინიმალურ ოდენობას. საქართველოსთვის სასურსათო კალათა რეგულირდება შესაბამისი ნორმატიული აქტით <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/55534?publication=0>

საარსებო მინიმუმი დგინდება მინიმალური სასურსათო კალათის საფუძველზე. საარსებო მინიმუმი მხოლოდ და მხოლოდ სურსათის ღირებულების გამომხატველი მაჩვენებელია. მასში არ შედის კომუნალური ტარიფების, ტრანსპორტის ღირებულება და სხვა მრავალი ხარჯი, რომელთა გაღებაც ყველა ადამიანს უწევს. დღეს არსებული სისტემა მხოლოდ და მხოლოდ საკვების ღირებულებას ეფუძნება. მის გასაანგარიშებლად მინიმალური სასურსათო კალათის ღირებულება იყოფა 0.7-ზე (საარსებო მინიმუმის ღირებულებაში სასურსათო ხარჯების წილი განისაზღვრება 70%-ით, შესაბამისად, არასასურსათო ხარჯების წილი განისაზღვრება 30%-ით). მიღებული რიცხვი წარმოადგენს მოცემულ თვეში საარსებო მინიმუმის ღირებულებას შრომისუნარიანი ასაკის მამაკაცისათვის.

რატომ არის მიზნის „უთანასწორობის შემცირება“ აღსრულება მნიშვნელოვანი? შემოსავლის, სქესის, ასაკის, მეზღუდული შესაძლებლობის, სექსუალური ორიენტაციის, რასის, სოციალური, ეთნიკური კუთვნილების, რელიგიისა და შესაძლებლობების საფუძველზე არსებული უთანასწორობა კვლავაც არსებობს მთელ მსოფლიოში. უთანასწორობა საფრთხეს უქმნის გრძელვადიან სოციალურ და ეკონომიკურ განვითარებას, აფერხებს სიღარიბის შემცირებას და ანადგურებს ადამიანების ღირსებისა და თვითშეფასების გრძნობას. უთანასწორობამ, თავის მხრივ, შეიძლება გაზარდოს კრიმინალი, რადგან ადამიანებს არ აქვთ შესაძლებლობა იყვნენ რეალიზებულები და საკუთარ მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას დანაშაულით აკომპენსირებან; დაავადებების ზრდა პირდაპირ უკავშირდება ჯანდაცვის მომსახურებაზე წვდომის ნაკლებობას, სიღარიბესთან დაკავშირებული საბაზისო პირობების უქონლობას და არასაკმარისი კვების გამო იზრდება დაავადებები, რაც ისედაც რთულ მდგომარეობაში მყოფ მოსახლეობას არ აძლევს საშუალებას გაუმჯობესონ ცხოვრების დონე. ხშირად რესურსებზე ნაკლებობა იწვევს გარემოს მდგომარეობის უგულებელყოფას, ჭარბ და არასწორ მოხმარებას, რაც გარემოს დეგრადაციის საფუძველია.

ჩვენ ვერ მივალწევთ მდგრად განვითარებას და გავხდით პლანეტა ყველასთვის უკეთეს ადგილად საარსებოდ, თუ ადამიანებს არ ექნებათ რეალიზაციის, მათი მიზნების და მისწრაფებების მიღწევის, ცხოვრების დონის გაუმჯობესების საშუალება. მიუხედავად პოზიტიური ნიშნებისა, უთანასწორობა იზრდება მსოფლიოს მოსახლეობის 70 პროცენტზე მეტისთვის, რაც ამძაფრებს მარგინალიზაციის რისკებს და აფერხებს ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებას. გარდა ამისა, COVID-19 ყველაზე მეტად დაუცველ ადამიანების ცხოვრებაზე ახდენს უარყოფით, დამანგრეველ ზემოქმედებას, ეს ჯგუფები ხშირად განიცდიან გაზრდილ დისკრიმინაციას.

რაში გამოიხატება უთანასწორობა?

ქალები და ბავშვები, რომლებსაც არ აქვთ ჯანდაცვაზე წვდომა, იღუპებიან ყოველდღიურად ისეთი დაავადებებისგან, როგორიცაა წითელა და ტუბერკულოზი, ქალები კი მშობიარობისას

ვერ იღებენ სათანადო სამედიცინო დახმარებას, რაც მაღალ სიკვდილიანობას განაპირობებს. ხანდაზმული ადამიანები, მიგრანტები და ლტოლვილები ხშირად ხდებიან დისკრიმინაციის მსხვერპლნი, იქნება ეს სამუშაოს დაწყებისას, განათლების ან ჯანდაცვის მომსახურების მიღებისას. აღნიშნული საკითხი, არ ეხება რომელიმე ერთ ან ორ ქვეყანას, არამედ მთელ მსოფლიოშია გამოკვეთილი. ბევრი ქვეყანა ახდენს რეაგირებას და ცდილობს უთანასწორობის აღმოფხვრას, თუმცა განვითარებად ქვეყნებში სხვა რიგი მნიშვნელოვანი პრობლემის გამო, აღნიშნულ საკითხებს სათანადო ყურადღება არ ექცევა.

ყოველი 10-დან 2 აცხადებს რომ საკუთარ თავზე აქვს გამოცდილი დისკრიმინაცია სულ მცირე ერთი მიმართულების დარღვევით ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციიდან, რომელიც 1949 წელს მიიღო გაერომ, რომელიც სამწუხაროდ სრულად დღემდე არ არის რეალიზებული. ადამიანის ფუნდამენტური უფლებებიდან გამოყოფილია სიცოცხლის, თავისუფლების, პირადი ხელშეუხებლობის, მოქალაქეობის, საცხოვრებელი ადგილის არჩევისა და თავშესაფრის, დემოკრატიული არჩევნების მეშვეობით სახელმწიფოს მართვა გამგეობაში მონაწილეობის, შრომის, თანაბარი შრომისათვის თანაბარი ანაზღაურების მიღების, დასვენების, განათლების, კულტურული ცხოვრებისა თუ მეცნიერულ პროგრესში მონაწილეობის და ა. შ. ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციას სრულად შეგიძლიათ გაეცნოთ მითითებულ ბმულზე: <http://myrights.gov.ge/uploads/file-manager/Conventions/UDHRgeo.pdf>

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთაგან 10-დან სამსპირადად განუცდია დისკრიმინაცია. დისკრიმინაციის უფრო მაღალი მაჩვენებელია შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ქალებში, ასევე რელიგიურ, ეთნიკურ და სქესობრივი ნიშნით უმცირესობების ჯგუფებში, რაც მიუთითებს დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ზომების მიღების გადაუდებელ აუცილებლობაზე, რადგან ამ საკითხს თან სდევს სხვა დანარჩენი ბევრი პრობლემა.

როგორ გავზომოთ უთანასწორობა?

ადამიანთა სოციალურ-ეკონომიკური უთანასწორობა ყოველთვის იყო და დღემდე რჩება პრობლემად, რომელიც საერთოა ყველა ქვეყნისთვის და ამგვარად, ის ატარებს გლობალურ ხასიათს.

ქვეყნებს შემუშავებული აქვთ საარსებო მინიმუმი, რომელსაც განსხვავებული მეთოდოლოგია უდევს საფუძვლად, მის საფუძველზე დგინდება სოციალური დახმარებების პაკეტის მოცულობები.

მინიმალური სასურსათო კალათა არის კვების პროდუქტების განსაზღვრული ნორმატიული კალათა, რომელიც შეიცავს შრომისუნარიანი ასაკის მამაკაცის ნორმალური სიცოცხლისა და შრომისუნარიანობისათვის ფიზიოლოგიურად აუცილებელი საკვების რაოდენობას, მისი შემადგენელი ელემენტების (ცილების, ცხიმების და ნახშირწყლების) და კალორიულობის მინიმალურ ოდენობას. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური საარსებო მინიმუმს ანგარიშობს იმ მინიმალური სასურსათო კალათის მიხედვით, რომელიც განსაზღვრულია და დადგენილია „საკვებ ნივთიერებებსა და ენერგიაზე ორგანიზმის ფიზიოლოგიური მოთხოვნილებებისა და საარსებო მინიმუმის განსაზღვრისათვის საჭირო სასურსათო კალათის შემადგენლობის ნორმებისა და ნორმატივების დამტკიცების შესახებ“ ბრძანების შესაბამისად. თავდაპირველად ხდება მინიმალური სასურსათო კალათის მთელი შემადგენლობის ღირებულების დათვლა საქართველოს 5 ქალაქის ფასების საფუძველზე: თბილისი, ქუთაისი,

ბათუმი, გორი და თელავი. თითოეულ ქალაქში სასურსათო კალათის თითოეული პროდუქტისათვის ხდება საშუალო ფასის დადგენა. შემდეგ თითოეული პროდუქტის საშუალო ფასი გამოიანგარიშება ქვეყნის დონეზე. შემდეგ ეტაპზე დგინდება შრომისუნარიანი ასაკის მამაკაცის სასურსათო კალათის თვიური შუალედური ღირებულება, რაც წარმოადგენს მინიმალური სასურსათო კალათის შუალედურ თვიურ ღირებულებას.

უთანასწორობის გაზომვის მრავალი გზა და მეთოდოლოგია არსებობს, რომლებიც უთანასწორობას სხვადასხვა კუთხით ზომავენ. შემოსავლების უთანასწორობის გაზომვის ხერხებიდან კი ყველაზე აპრობირებული და ხშირად გამოიყენება: ჯინის, ტეილის და ატკინსონის ინდექსები.

ჯინის ინდექსი - უთანასწორობის გაზომვის ერთ-ერთი ყველაზე აპრობირებული მეთოდია, რომელსაც მიმართავენ ეკონომისტები. ჯინის კოეფიციენტი ასახავს დოვლათის განაწილების უთანაბრობას ქვეყანაში. იტალიელმა სტატისტიკოსმა და დემოგრაფმა კორადო ჯინიმ შემიტანა ის ხმარებაში 1912 წელს. საზოგადოდ, ჯინის კოეფიციენტი არის მაკროეკონომიკური და სტატისტიკური, რომელიც გვიჩვენებს რაიმე გამოსაკვლევი თვისების მიმართ საზოგადოების ფენებად დაშლის ხარისხს და წარმოადგენს ამ თვისების ფაქტიური განაწილების შეფარდებას აბსოლუტურად თანაბარ განაწილებასთან.

ჯინის კოეფიციენტი გვიჩვენებს შემოსავლების ფაქტობრივი განაწილების გადახრას მათი თანაბარი განაწილების ხაზიდან. იგი იანგარიშება 0-დან 1-დე ინტერვალში. კოეფიციენტის მნიშვნელობა 0-მნიშნავს, რომ უთანაბრობა არსებობს, ხოლო 1 უთანაბრობა მაქსიმალურია. თუ ჯინის კოეფიციენტი 100-ზე გავამრავლებთ მივიღებთ ჯინის ინდექსს

მაგალითად, თუ ქვეყანაში, თეორიულად, ცხოვრობს 1.000 ადამიანი და ყველას ერთნაირი შემოსავალი აქვს, ჯინის კოეფიციენტი იქნება ნული, ხოლო როცა შემოსავალი მხოლოდ ერთს აქვს, კოეფიციენტი ერთი, ანუ 100 %-ია.

შემოსავლების უთანაბრობის გავლენა ქვეყნების სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობაზე

კრიმინალის განმსაზღვრელ ფაქტორებში დიდ როლს თამაშობს შემოსავლების უთანაბრობა. უთანასწორო შემოსავლებს ასევე შეუძლია გაზარდოს კრიმინალის დონე. ეს არის შედეგი იმედგაცრუების, როდესაც დაბალი შემოსავლის მქონე ადამიანი, ადარებს თავის ყოფით ცხოვრებას მაღალი შემოსავლის მქონეებისას. რაც უფრო მაღალია შემოსავლების უთანასწორობა, მით უფრო მაღალია არაკეთილსინდისიერ პირთა უსამართლობის განცდა და შესაბამისად მიდრეკილნი არიან კრიმინალური საქმიანობებისკენ. კვლევებზე დაყრდნობით დანაშაულებრივი ქმედებები იყო ძლიერ კავშირში შემოსავლების უთანაბრობის დონესთან.

პირდაპირპროპორციული დამოკიდებულებაა განათლებასა და შემოსავლების უთანაბრობას შორის. 1980-დან 1990 წლამდე პერიოდში მსოფლიოს 105 ქვეყნიდან 73 ქვეყანაში აღგილი ქონდა სოციალური უთანასწორობის ზრდას გამოხატულს ჯინის ინდექსით. რადგან სამუშაო ადგილებზე ტექნოლოგიური უნარების საჭიროება გამოჩნდა, ასევე საერთაშორისო კავშირები გლობალიზაციის მასშტაბების ზრდასთან ერთად გახშირდა, შესაბამისად, გაიზარდა მაღალკვალიფიციურ მუშახელზე მოთხოვნა. თუმცა მიწოდების ზრდას ადგილი არ ჰქონია რადგან განათლების სექტორში სახელმწიფოს მხრიდან არასაკმარისი თანხა დაიხარჯა ღარიბი მოსახლეობისათვის საჭირო განათლების მიწოდებისთვის. აღნიშნულმა პროცესმა

განაპირობა მაღალკვალიფიციური სამუშაო ძალის ხელფასის ზრდა, მაშინ როდესაც დაბალკვალიფიციურისთვის იგი შემცირდა.

გარი ბექერის (Becker, 1964) ადამიანური კაპიტალის თეორია გვიჩვენებს, რომ მოთხოვნილება სწავლაზე ზრდის უნარებსა და შესაძლებლობებს, რომელიც ორიენტირებულია ინდივიდის პროდუქტიულობის ზრდაზე. განათლების მაღალი დონე ინდივიდის პროდუქტიულობას ზრდის და ხელფასის მაღალი განაკვეთის საწინდარია. უფრო მეტად განვითარებული საზოგადოება, უფრო მაღალი განვითარების და კეთილდღეობის დონე უჭირავს. დღესდღეისობით განათლებასა და შემოსავლების კარგად ჩამოყალიბებული მიზეზ-შედეგობრივი კავშირი ეკონომიკაში ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიღწევას წარმოადგენს. განათლება წარმოიქმნება, როგორც გასაღები მზარდი ზრდის. ასევე კვლევები ორიენტირებულია მიკროეკონომიკურ მიღწევებზე და ოჯახის შემოსავლის როლზე ბავშვთა განათლებაზე. ცალსახად იკვეთება პირდაპირპროპორციული დამოკიდებულება, შესაბამისად მაღალი შემოსავლების პირობებში, ბავშვი უკეთ სწავლობს.

საერთაშორისო კვლევის PISA-ს ფარგლებში სოციალურ-ეკონომიკური სტატუსის შეფასება ეფუძნება შემდეგი ცვლადების ერთობლიობას: მოსწავლის მშობლების განათლების დონე, დასაქმება, ოჯახში პირველადი საჭიროების ნივთების არსებობა და საგანმანათლებლო რესურსების ხელმისაწვდომობა. თუ მოსწავლე სოციალურ-ეკონომიკური ინდექსის განაწილების ქვედა მეოთხედშია, ის ფასდება როგორც დაბალი სოციალურ-ეკონომიკური ჯგუფის წარმომადგენელი.

საქართველოში სოციალურ-ეკონომიკური უთანასწორობის შესწავლა სოფელს და ქალაქს, ასევე, საჯარო და კერძო სკოლებს შორის არსებული განსხვავების საფუძველზეც შეიძლება. TIMSS-ის კვლევაში მოსწავლეების შედეგებზე დაყრდნობით, ქალაქის კერძო სკოლებში მოსწავლეებს სხვებზე გაცილებით უფრო მაღალი შედეგები აქვთ.

დისკუსია იმის შესახებ, ახდენს თუ არა შემოსავლების უთანასწორობა ზეგავლენას ადამიანთა ბედნიერებაზე, პერსპექტივის განცდაზე აკადემიურ ლიტერატურაში საკმაოდ დიდი ხნის წინ დაიწყო. ამ პრობლემის ასახსნელად ავტორების მოჰყავთ საავტომობილო საცობის შემთხვევა ორზოლიან ესტაკადაზე, რომელსაც დაარქვეს „გვირაბის ეფექტი (Hirschman; Rothschild, 1973)“ - „წარმოიდგინეთ რომ ორზოლიან გვირაბში მარცხენა მხარეს დგახართ და ორივე ზოლზე გაუვალი საცობია. არცერთი მიმართულებით არ იძვრიან მანქანები და თავს გრძნობთ მოწყენილად. ამ დროს მარჯვენა მხარე იწყებს მოძრაობას, რა დროსაც შინაგანი განწყობა მნიშვნელოვნად მაღლდება, რადგანაც იცით რომ საცობი მოიხსნა და მალე თქვენც შეძლებთ მოძრაობის გაგრძელებას. თუმცა იმედები გიცურდებათ რადგანც მარცხენა მხარე კვლავ არ იძვრის და ვერ ახერხებთ სხვა მხარეში გადასვლას, ამ დროს ადამიანი ბრაზდება“. ეს ანალოგი ნათლად აღწერს შემოსავლების უთანასწორობისა და შესაძლებლობის დანახვის ურთიერთკავშირის გარკვეულ ასპექტებს. პირველ რიგში კი უთანასწორობა შესაძლებელია ჩავთვალოთ როგორც ინფორმაცია მომავალი პერსპექტივების შესახებ. ეს გულისხმობს იმას რომ როდესაც ინდივიდი ხედავს, რომ მის გარშემო სხვა ადამიანები მოძრაობენ, ისიც ელოდება თვითონ როდის დაიწყებს მოძრაობას. რაც მიუთითებს იმაზე რომ შემოსავლების უთანასწორობას შეიძლება ჰქონდეს პოზიტიური ეფექტი ინდივიდის კეთილდღეობაზე. მეორე მხრივ ეს დადებითი ეფექტი შესაძლოა რომ გადაიზარდოს უარყოფითში თუკი ინდივიდის მოლოდინები არ გამართლდება.

კვლევები ასევე ტარდება ჯანმრთელობის სტატუსისა და შემოსავლებს შორის შესაბამისობის დასადგენად. შემოსავლის შედარებით დაბალი დონე ზრდის ინდივიდის ქრონიკულ სტრესს და შესაბამისად აუარესებს ჯანმრთელობას, რაც გამოწვეულია იმ გრძნობის გამწვავებით რომ ადამიანი კარგავს მნიშვნელოვან სოციალურ და ეკონომიკურ სტატუსებს და შესაბამის სარგებლიანობას. „საზოგადოებრივი ეფექტი (societal effect)“ აღწერს თუ რატომ შეიძლება იქონიოს უთანასწორობამ გავლენა ჯანმრთელობის მდგომარეობაზე. ამ თეორიიდან გამომდინარეობს რომ გაზრდილი შემოსავლების უთანასწორობის გამო იმატებს ძალადობების და კონფლიქტების რაოდენობა. მაღალი ძალადობის და კრიმინალის დონის პირობებში კი როგორც წესი იზრდება არა მარტო ადამიანთა მკვლელობის რაოდენობა, არამედ საზოგადოების სტრესის დონეც, რომელიც იწვევს მათი ჯანმრთელობის გაუარესებას.

ეკონომიკურ უთანასწორობას შეუძლია შეამციროს ღარიბი მოქალაქეების პოლიტიკური აქტივობა. ამ ჰიპოთეზის საფუძველია იდეა იმის შესახებ რომ სიმდიდრე და ძალაუფლება ერთმანეთის განმაპირობებლები არიან. მდიდარი ინდივიდებს მეტი ძალაუფლება აქვთ პოლიტიკურ სცენაზე ვიდრე ღარიბებს, შესაბამისად დღის წესრიგში იშვიათად ხვდება იმ საკითხების პოლიტიკური განხილვა და მოგვარება რაც უფრო მეტად ადარებს მოსახლეობის ღარიბ ფენებს. მეცნიერთა შეფასებით, ბევრ ქვეყანაში ღარიბი მოსახლეობის მოსაზრებების გათვალისწინება არ ხდება პოლიტიკის საერთო დიზაინის შერჩევისას, რაც გულისხმობს იმას რომ ამ ჯგუფებისათვის არჩევნებში ხმის მიცემით მიღებული სარგებლიანობები შედარებით მცირეა ვიდრე მდიდარი მოსახლეობის. სამთავრობო პოლიტიკა უფრო მეტად მორგებული და სისტემატიურად გადახრილი იქნება პრივილეგირებული მოქალაქეებისაკენ - ისინი მიიღებენ უფრო მეტ შემოსავალს, მეტ სიმდიდრეს და უკეთეს განათლებას განსხვავებით არაპრივილეგირებული მოქალაქეებისაგან, რაც კიდევ უფრო მეტად გაამწვავებს უთანასწორობის პრობლემას.

კონფლიქტის თეორიის მიხედვით შემოსავლების უთანასწორობის ზრდამ პირიქით უნდა გაზარდოს პოლიტიკური აქტივობა. რადგან შემოსავლების უთანასწორობის ზრდისას იზრდება საზოგადოებრივი მღელვარება, განსაკუთრებით დაბალ შემოსავლიან ფენებში და ისინი პოლიტიკოსებისაგან მოითხოვენ ქმედითი ნაბიჯების გადადგმას მათი პრობლემების მოსაგვარებლად. მოსახლეობის მცირე შემოსავლიანი ჯგუფები აქტიურად ცდილობენ გააპროტესტონ თავიანთი მდგომარეობა და ხელისუფლებისაგან მოითხოვონ სათანადო რეაგირება.

ქალის მონაწილეობა სამუშაო ძალაში მნიშვნელოვნად ზრდის ოჯახის საშუალო შემოსავლების დონეს. თუმცა პრობლემას წარმოადგენს იმისი შეფასება თუ რა სახის გავლენა აქვს ამ უკანასკნელს საზოგადოების საერთო შემოსავლების უთანასწორობის ცვლილებაზე, მაგალითად, როდესაც დიასახლისი იწყებს მუშაობას და ოჯახში შემოსავლის დამატებითი წყარო ჩნდება, ამან შესაძლოა ოჯახის სხვა წევრების აქტიურობა შეამციროს დამატებითი შემოსავლების მოპოვების კუთხით. თუმცა მარტოხელა მომუშავე დედების გამოსვლამ სამუშაო ბაზარზე გამოიწვია შემოსავლების უთანასწორობას შემცირება.

როგორ გავუმკლავდეთ დისკრიმინაციას?

უმდიდრეს ქვეყნებს ასევე ახასიათებთ უთანასწორობა, ყავთ მოსახლეობის ჯგუფები, რომლებიც უკიდურეს სიღარიბეში ცხოვრობენ. უთანასწორობა თავს იჩენს დასახლების ტიპის

მიხედვით, სოფლებში შეიძლება ნაკლები ცხოვრებისთვის საჭირო მომსახურებაზე და ინფრასტრუქტურაზე იყოს წვდომა, ასევე შეეხება ეთნიკურ და რელიგიურ უმცირესობებს, რომელთა ინტეგრაციისთვის არასაკმარისი შეიძლება კეთდებოდეს, მათ აქვთ ენობრივი თუ კულტურული ბარიერები ურთიერთობისას, შესაბამისად ისინი ვერ იღებენ სახელმწიფოსგან ყველა სიკეთეს, რაც მოსახლეობის კეთილდღეობისკენ არის მიმართული. ასევე ჯერაც გვხვდება გენდერის, სქესის, კანის ფერის, ასაკის, შეზღუდული შესაძლებლობების ნიშნით უთანასწორობა. თუმცა დემოკრატიული ქვეყნები ებრძვიან რასიზმს, ჰომოფობიასა და ტრანსფობიას და რელიგიურ შეუწყნარებლობას. გლობალური უთანასწორობა გავლენას ახდენს თითოეულ ჩვენთაგანზე, არ აქვს მნიშვნელობა ვინ ვართ და საიდან ვართ.

კონსტიტუციის თანახმად, დაუშვებელია დისკრიმინაცია რომელიმე ნიშნის გამო:

- სქესი;
- წარმოშობა;
- რასა;
- კანის ფერი;
- ეთნიკური კუთვნილება;
- ენა;
- რელიგია;
- პოლიტიკური ან სხვა შეხედულებები;
- სოციალური კუთვნილება;
- ქონებრივი ან სხვა მდგომარეობა;
- საცხოვრებელი ადგილი ან რაიმე სხვა გარემოება.

რისი გაკეთება შეგვიძლია?

თეორიულად შეგვიძლია თანასწორობის მიღწევა. ამისთვის ყველა ღონე უნდა ვიხმაროთ, რათა უზრუნველყოფილი იყოს ღირსეული ცხოვრება ყველასთვის. პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური პოლიტიკა უნდა იყოს უნივერსალური, ყველა ჯგუფისთვის ხელმისაწვდომი და განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოთ დაუცველი და მარგინალიზებული თემების საჭიროებებს.

უთანასწორობის შემცირება მოითხოვს ტრანსფორმაციულ ცვლილებებს. მეტი ძალისხმევაა საჭირო უკიდურესი სიღარიბის და შიმშილის აღმოსაფხვრელად და მეტი ინვესტიციაა ჩასადები ჯანდაცვაში, განათლებაში, სოციალურ დაცვაში და ღირსეულ სამუშაოებში, განსაკუთრებით ახალგაზრდების, მიგრანტებისა და ლტოლვილებისთვის და სხვა დაუცველი თემებისთვის. ქვეყნების შიგნით მნიშვნელოვანია ინკლუზიური სოციალური და ეკონომიკური ზრდის გაძლიერება და ხელშეწყობა.

ჩვენ შეგვიძლია უზრუნველყოთ თანაბარი შესაძლებლობები და შევამციროთ შემოსავლების უთანასწორობა, თუ აღმოვფხვრით დისკრიმინაციული კანონები, პოლიტიკასა და პრაქტიკაში. ქვეყნებს შორის ჩვენ უნდა უზრუნველყოთ, რომ განვითარებადი ქვეყნები უკეთესად იყვნენ წარმოდგენილნი გლობალურ საკითხებზე გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, რათა გადაწყვეტილებები იყოს უფრო ეფექტური, ინკლუზიური და ანგარიშვალდებულებები მთავრობებისთვის იყოს გაზრდილი.

მთავრობებს და სხვა დაინტერესებულ მხარეებს შეუძლიათ ხელი შეუწყონ უსაფრთხო, რეგულარულ და საპასუხისმგებლო ტრანსფორმაციას, მათ შორის დაგეგმილი და კარგად

მართული პოლიტიკით, იმ მილიონობით ადამიანისთვის, ვინც დატოვა სახლები უკეთესი ცხოვრების საძიებლად ომის, დისკრიმინაციის, სიღარიბის, შესაძლებლობების ნაკლებობის და სხვა მიზეზთა გამო.

რისი გაკეთება შემიძლება?

- ✓ დაუმეგობრდეთ თანატოლებს, რომლებიც სხვა კულტურის, ეთნოსის წარმომადგენლები არიან
- ✓ პატივი სცეთ თითოეულ ადამიანს, რომელიც ისე არ იქცევა, როგორც თქვენ ხართ ჩვეული. დაგეგმეთ თვეში ერთხელ მაინც მათთან შეხვედრა. მოუსმინეთ, ელაპარაკეთ მათ, რომ უკეთ გაუგოთ.
- ✓ მოგზაურობისას გაიგე მეტი სხვა კულტურებზე, ან შეისწავლე თქვენთვის საინტერესო ქვეყნის კულტურა.
- ✓ წაიკითხეთ წიგნები განსხვავებულ კულტურაზე, სხვა ქვეყნებზე.
- ✓ სტერეოტიპების შესაჩერებლად მოაწყვეთ სკოლაში სხვადასხვა კულტურის დღეები.
- ✓ მოაწყვეთ საქველმოქმედო აქციები (წიგნები, სათამაშოები, გამოცვლილი ელექტრომომწყობილობები) იმათ დასახმარებლად, ვინც მარგინალიზებულია.

გამოყენებული ლიტერატურა:

170 daily actions to transform our world, 2019

შრომისუნარიანი ასაკის მამაკაცის საარსებო მინიმუმის ღირებულების გაანგარიშების მეთოდი, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

უთანასწორობის შემცირების მაკროეკონომიკური პოლიტიკა, თენგიზ კუპატაძე, სამაგისტრო ნაშრომი

<https://www.oxfam.org/en/5-shocking-facts-about-extreme-global-inequality-and-how-even-it>

<https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?end=2019&start=1967&view=map&year=2018>

https://wid.world/share/#0/countriesmap/sptinc_p90p100_z/all/last/eu/k/p/yearly/s/false/24.322/80/curve/false/country

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/>

<https://sdg.gov.ge/goals-all>